

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 7.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.63>

УДК 336

*А. А. Сидорчук,
к. е. н, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0280-1285>*

ДУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ: ПРИНЦИПИ ТА СКЛАДОВІ

*A. Sydorчук,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor S. I. Yuriy Department
of Finance, West Ukrainian National University*

DUAL WAYS OF FINANCIAL SUSTAINABILITY FOR HOUSEHOLDS: PRINCIPLES AND COMPONENTS

У статті досліджено складові та принципи дуального забезпечення фінансової стійкості домогосподарств. В процесі роботи використано діалектичний філософській методологічний підхід для розгляду явища фінансової стійкості на окремих рівнях економічної системи. Встановлено, що два окремих економічні рівні (макро- та мікрорівень) й окремі суб'єкти (домогосподарства з однієї сторони та державні фінансові органи та фінансові інституції з іншої сторони) створюють дуальне середовище забезпечення фінансової стійкості домогосподарств. Як результат, це дає змогу не лише створити умови для забезпечення фінансової стійкості, але й розглянути його практичний інструментарій. Згідно із запропонованим дуальним підходом, створення відповідних умов та використання

практичного інструментарію має забезпечити фінансову стійкість під дією ендо- та екзогенних факторів упродовж життєвого циклу домогосподарств (коротко, середньо- і довгостроковому періодах) як на мікроекономічному, так і макроекономічному рівнях.

The article examines the components and principles of dual financial sustainability for households. In the course of the work, a dialectical philosophical methodological approach is used to consider the phenomenon of financial sustainability at different levels of the economic system. In the scientific domestic works, the concept of «provision» is used in the scientific literature in the context of the mechanism of financial phenomena or processes and is positioned about it as its essential component, subsystem, method or function. However, the most common approach is when the authors consider financial security as a method of financial mechanism. In our opinion, this approach is the most appropriate. Therefore, understanding «provision» as a method of financial mechanism means that it becomes a means to achieve a goal, to solve a specific scientific problem; a set of methods of practical and theoretical knowledge of reality. It is established that two separate economic levels (macro and micro levels) and separate entities (households on the one hand and public financial authorities and financial institutions on the other hand) create a dual environment for ensuring the financial sustainability of households. As a result, this allows not only to create conditions for ensuring financial sustainability, but also to consider its practical instruments. According to the proposed dual approach, the creation of appropriate conditions and the use of practical tools should ensure financial sustainability under the influence of endogenous and exogenous factors throughout the life cycle of households (short, medium, and long term) at both the microeconomic and macroeconomic levels.

The proposed principles of the functioning of household finances deepen the existing approaches to understanding the process of managing personal income and expenditures and create regulatory prerequisites for the dual provision of financial sustainability of households. The development of indicators for assessing the financial sustainability of households opens up prospects for further research in this area of financial science.

Ключові слова: домогосподарства, фінанси, фінанси домогосподарств, фінансова стійкість домогосподарств, фінансове забезпечення.

Keywords: households, finance, household finances, household financial sustainability, financial maintenance.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для вирішення теоретичних та практичних засад забезпечення фінансової стійкості домогосподарств необхідно дослідити наявні підходи щодо визначення понять «фінансова стійкість домогосподарств», «забезпечення фінансової стійкості домогосподарств». Формулювання принципів функціонування сфери фінансів домогосподарств дозволить вирішити завдання забезпечення їх фінансової стійкості упродовж їх життєвого циклу під постійною дією ендо- та екзагенних факторів впливу на неї.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців поняття «забезпечення» вживається у науковій літературі в контексті механізму фінансових явищ чи процесів і позиціонується відносно нього як неодмінна його складова, підсистема, метод чи функція. Наприклад, Кірейцев Г. складовими фінансового механізму визначає «фінансове забезпечення; фінансове регулювання; систему фінансових індикаторів і фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив» [1, с. 19]; Ковалюк О. розділяє «усі елементи фінансового механізму в разі їх сукупної дії в господарській практиці ... на дві підсистеми: фінансове забезпечення та фінансове регулювання» [2, с. 197]; Василик О., фінансове забезпечення розглядає як функцію фінансового механізму [3, с. 102–103]. Проте, найпоширенішим є підхід, коли фінансове забезпечення розглядається авторами як метод фінансового механізму. Таку позицію займає Кириленко О. [4, с. 33]; Юрій С. [5, с. 90]; Буздуган Я. [6]; Жукова Ю. [7]; Романенко О. [8, с. 43].

На нашу думку, цей підхід є найбільш доцільним. Наша позиція ґрунтується на тому, що слово метод має грецьке походження (від μέθοδος) і в

широкому розумінні означає «систематизований спосіб досягнення теоретичного або практичного результату розв'язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об'єктів» [9, с. 373]. Тому розуміння «забезпечення» як методу фінансового механізму означає, що воно стає засобом для досягнення поставленої мети, вирішення конкретного наукового завдання; сукупністю прийомів практичного та теоретичного пізнання дійсності [10, с. 41]. Таким чином, забезпечення фінансової стійкості домогосподарств є засобом (засобами), сукупністю прийомів для її досягнення; одним із методів поняття фінансового механізму домогосподарств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета роботи полягає дослідженні складових та принципів дуальної системи забезпечення фінансової стійкості домогосподарств.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Тлумачний словник української мови визначає поняття «стійкість» як властивість (здатність) явища або процесу, якому притаманні такі ознаки:

- 1) «довго зберігає і виявляє свої властивості»
- 2) «здатний витримати зовнішній вплив, протидіяти чомусь» [11].

Екстраполюючи розуміння «стійкості» на фінансові відносини, під «фінансовою стійкістю» розуміємо одну із властивостей сформованих фінансових ресурсів домогосподарств виконувати своє призначення – забезпечувати їх життєдіяльність у коротко-, середньо- та довгостроковому періоді в умовах безперервної дії ендогенних та екзогенних факторів.

Фінансова стійкість домогосподарств як явище вимірюється параметрами, які повинні відображати формування, розподіл та використання фінансових ресурсів домогосподарства, його реальні чи потенційні фінансові можливості. Як результат, зазначені параметри повинні бути відображені у розрахунковому показнику (або розрахункових показниках). Такий показник (показники) повинні відображати усі складові фінансової діяльності

домогосподарств – формування, розподіл, перерозподіл фінансових ресурсів та, відповідно, матеріальне втілення цих процесів у формі доходів, витрат, заощаджень, інвестицій.

Фінансова стійкість домогосподарства прямо залежить від результатів управління його фінансовими ресурсами. Якщо таке управління є ефективним, то утворюються додаткові доходи, які в кінцевому результаті сприяють зміцненню стійкості домогосподарства. І навпаки, неефективне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів може виявитися головною причиною несвоєчасності оплати постачальникам споживчих послуг, виникнення заборгованості та погіршення фінансової стійкості домогосподарства. Таким чином, враховуючи позитивний або негативний вплив результатів управління фінансовими ресурсами домогосподарства на власну фінансову стійкість, на нашу думку, розуміння суті поняття «фінансова стійкість» потребує виокремлення чотирьох елементів.

Перша складова пов'язана із рівнем на якому досліджується поняття стійкості. До них віднесемо мікроекономічний (коли фінансова стійкість розглядається на рівні окремого домогосподарства) та макроекономічний (коли розглядається стійкість усього сектору домогосподарств) рівні. Відповідно, суб'єктом забезпечення фінансової стійкості стане домогосподарство (на мікроекономічному рівні), державні фінансові органи, фінансові інституції (на макроекономічному рівні); суб'єкти забезпечення фінансової стійкості є другим елементом розгляду поняття «фінансова стійкість».

Третій елемент досліджуваного поняття стійкості пов'язаний із його об'єктом, а саме із загальним складом та структурою фінансових ресурсів домогосподарства на мікро- та макроекономічному рівнях. Він ґрунтується на визначенні поняття «фінансова стійкість», трактуючи її як стан фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, що забезпечує життєдіяльність домогосподарств у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі під впливом ендогенних та екзогенних факторів. У цьому контексті вважаємо, що розвиток домогосподарства відбувається на основі зростання питомої ваги його

власних ресурсів при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризику. Тому четвертий елемент поняття стійкості передбачає розуміння ендогенного та екзогенного середовища життєдіяльності домогосподарств та наявності відповідних чинників впливу на їх фінансову діяльність.

Сутність фінансової стійкості, яку деталізують елементи її рівнів, суб'єктів, об'єктів та мети, зображені на рис. 1.

Рис. 1. Сутнісні елементи фінансової стійкості домогосподарств

Джерело: запропоновано та побудовано автором

Розгляд елементів поняття фінансової стійкості домогосподарств дає можливість сформулювати наукові підвалини для розробки аналітичного інструментарію для її оцінювання окремо на мікроекономічному та

макроекономічному рівнях з ідентифікацією чинників ендogenousого й екзогенного характеру на її забезпечення. Підхід до забезпечення фінансової стійкості як методу фінансового механізму домогосподарств розширює розуміння поняття «фінансової стійкості» не лише з позитивного підходу як опис однієї із можливих оцінок стану фінансових ресурсів, але й нормативного підходу – як досягнення (забезпечення) їх бажаного стану упродовж життєвого циклу домогосподарств.

Іншими словами, забезпечення фінансової стійкості домогосподарств стає метою управління їх фінансовими ресурсами. Саме нормативний підхід дослідження економічних явищ і процесів розкриває сутність процесу забезпечення фінансової стійкості домогосподарств як цілеспрямованої діяльності. Сьогодні в науці відсутні наукові підходи до розгляду процесів забезпечення фінансової стійкості домогосподарств як складної, але цілісної системи. Ґрунтуючись на сутнісних елементах поняття фінансової стійкості (рис. 1), пропонуємо власний підхід із виокремленням рівнів її забезпечення, які дають можливість досліджувати цей процес у всіх проявах – за змістом, суб'єктами та принципами. Вважаємо, що забезпечення фінансової стійкості домогосподарств можна розглядати на двох рівнях:

1) макроекономічному (діяльність державних фінансових органів та фінансових інституцій, які, використовуючи заходи соціальної, фіскальної, монетарної політик, визначаючи параметри функціонування фінансового сектору прямо або опосередковано діють на фінансову діяльність сектору домогосподарств і результативність яких створює умови для забезпечення їх фінансової стійкості); у межах цього рівня необхідним є проведення заходів щодо підвищення фінансової грамотності домогосподарств;

2) мікроекономічному (комплекс взаємопов'язаних організаційних заходів, які, через відповідний практичний інструментарій, використовуються домогосподарствами для забезпечення власної фінансової стійкості).

Два окремих рівні (мікро- та макрорівень) й суб'єкти (домогосподарства та органи державної влади) створюють дуальне середовище забезпечення

фінансової стійкості домогосподарств. Як результат, спільна діяльність державних фінансових органів, фінансових інституцій й домогосподарств дає змогу, з одного боку, створити умови, з іншого – розглянути практичний інструментарій для забезпечення фінансової стійкості. При цьому, з необхідності, постає вимога дотримання принципів функціонування сфери фінансів домогосподарств.

Принципи фінансів домогосподарств випливають із розуміння базових факторів економічної теорії (без обмеженості потреб усіх економічних суб'єктів та обмеженості їхніх фінансових ресурсів) та наявності певного внутрішнього й зовнішнього середовища функціонування сфери у складі фінансової системи й, як результат, чинників впливу на неї ендогенного та екзогенного характеру. Відповідно, до принципів фінансів домогосподарств як окремої сфери фінансової системи належать:

- 1) принцип самостійності;
- 2) принцип варіативності;
- 3) принцип взаємозалежності;
- 4) принцип збалансованості;
- 5) принцип самозабезпечення.

Принцип 1. Принцип самостійності

Принцип самостійності означає, що беручи участь у фінансових відносинах формування, розподілу та перерозподілу ВВП як окремий, повноцінний суб'єкт, домогосподарства повинні мати, у межах визначених системою права, власні джерела формування фінансових ресурсів та вільно ними розпоряджатися. Дотримання принципу важливе при розробці та прийнятті управлінських рішень, які регламентують фінансову діяльність домогосподарства (наприклад, при реалізації права на отримання соціальних трансфертів, укладення кредитних, страхових та інших угод фінансового характеру тощо). З самостійністю пов'язане й розуміння власної відповідальності домогосподарства за повноту формування та доцільність (раціональність) використання наявних фінансових ресурсів.

Принцип 2. Принцип варіативності

Принцип самостійності окремого домогосподарства стикається з існуванням проблеми реалізації його фінансових можливостей. Фінансові можливості домогосподарства, на нашу думку, визначаються кількістю альтернатив для повноти формування, доцільного та ефективного використання фінансових ресурсів. Саме це визначає передумови розгляду принципу варіативності при прийнятті фінансових рішень домогосподарств, адже фінансові ресурси повинні використовуватись повністю, щоб забезпечити максимум задоволення їхніх потреб, забезпечення повноцінної життєдіяльності на окремих етапах життєвого циклу чи досягнення поставлених цілей тощо.

Принцип 3. Принцип взаємозалежності

Цей принцип означає врахування впливу всіх без винятку суб'єктів фінансових відносин, фінансових інститутів, екзогенних та ендогенних факторів на функціонування сфери фінансів домогосподарств у складі фінансової системи.

Держава, як керівний суб'єкт фінансових відносин у суспільстві, покликана надавати певні суспільні послуги та створювати умови для розвитку себе, суб'єктів господарювання та домогосподарств. В цій ситуації фінансові протиріччя виявлятимуть себе у сфері оподаткування. Якщо суспільство основним пріоритетом визнає інтереси держави, то податкова система буде пригнічувати економічні інтереси домогосподарств, а тому протиріччя між особистими й державними інтересами вирішуватимуться на користь останніх. І навпаки, якщо перевага надаватиметься антропологічному підходу розвитку суспільства, то держава намагатиметься формувати таку податкову систему, яка б створювала сприятливі умови для реалізації підприємницьких здібностей своїх домогосподарств.

На противагу сплаченим податкам, окремі домогосподарства, якщо вони відповідають встановленим критеріям, можуть отримувати бюджетні кошти у формі соціальних трансфертів і у такий спосіб покращити результати своєї фінансової діяльності. Тобто, податок як форма вилучення доходу в окремих

суб'єктів економічної системи на користь держави та соціальні трансферти на користь окремих домогосподарств як форма руху грошових коштів в середині фінансової системи урівноважують фінансові протиріччя між державою та домогосподарствами. Водночас виникають фінансові протиріччя усередині сфери фінансів домогосподарств між тими домогосподарствами, які сплачують податки до бюджету, та тими домогосподарствами, які отримують соціальні трансферти із нього. Основне завдання держави при побудові фінансової системи полягає в забезпеченні економічної ефективності в оподаткуванні отриманих доходів домогосподарства на стадії первинного розподілу ВВП та соціальної справедливості, яка полягатиме у відсутності патерналістських настроїв у домогосподарств лише отримувати соціальні допомоги на стадії перерозподілу ВВП.

Вплив держави та суб'єктів господарювання на функціонування сфери фінансів домогосподарств повною мірою проявляється у тому, що формування доходів домогосподарств залежить від обсягу ВВП, а значить і від темпів економічного зростання. Рівень доходів домогосподарства в абсолютних значеннях або у відносних як питома вага доходів домогосподарств у ВВП виступає важливим показником добробуту суспільства. Він визначає рівень платоспроможного попиту (споживання) та інвестиційного потенціалу (заощаджень) домогосподарств. Для задоволення своїх потреб члени домашнього господарства здійснюють певні витрати, тобто використовують наявний у них дохід за окремими напрямками споживання. Як результат, здатність країни виготовляти товари й послуги (економічне зростання) сприятиме як збільшенню доходів домогосподарств, так і підвищенню рівня забезпечення їхніх різноманітних потреб. Зміна обсягу ВВП (темпи економічного зростання) і темпи інфляції (оцінені через індекс споживчих цін) є найважливішими екзогенними факторами впливу на фінансову стійкість домогосподарств. Дослідження даного впливу зумовлює необхідність розробки відповідних показників, які дозволять проаналізувати рівень достатності

доходів домогосподарств для забезпечення їх поточної життєдіяльності та в майбутньому.

Окрім прямого впливу держави, як керівного суб'єкта фінансових відносин, при здійсненні власної фінансової діяльності, домогосподарство піддається впливу ендогенних та екзогенних чинників. Ендогенними чинниками виступають склад домогосподарства, його дохід, умови життєдіяльності (наявність власного житла, транспорту, місце проживання тощо), наявність кредитів, права на отримання соціальних трансфертів та ін. Екзогенними чинниками виступають рівень споживчих цін, рівень відсоткової ставки, рівень мінімальної заробітної плати, ставка оподаткування доходів домогосподарств (у т. ч. заощаджень), особливості реалізації соціальної політики держави (форми та види соціальних допомог, пільг) та ін.

Держава, на правах керівного та зацікавленого суб'єкта фінансових відносин у суспільстві повинна стимулювати здійснення домогосподарствами заощаджень побудовою відповідної системи нормативно-правового забезпечення (зменшення або скасування податків на доходи від заощаджень), забезпечення невисоких темпів інфляції, збільшення розміру гарантування вкладів фізичних осіб та ін.

4. Принцип збалансованості

У широкому значенні цього слова реалізація цього принципу передбачає узгодження між собою фінансових інтересів усіх суб'єктів фінансової системи та проявляється в економіко-правовому регулюванні характеру та особливостей відносин з приводу формування та використання фінансових ресурсів різних її сфер та ланок. У вузькому значенні, збалансованість означає досягнення рівноваги між доходами та витратами домогосподарств (у межах витрат збалансованість між споживанням, заощадженнями, інвестиціями). Цей принцип є результатом дії принципу варіативності фінансових рішень домогосподарств та необхідності забезпечення життєдіяльності на межі їх фінансових можливостей.

5. Принцип самозабезпечення

Цей принцип означає, що забезпечення фінансової діяльності домогосподарств повинно здійснюватися на основі власних ресурсів та пошуку внутрішніх резервів. Тому фінансове забезпечення життєдіяльності домогосподарств повинно ґрунтуватися передусім на самофінансуванні як методу фінансової діяльності. Кредитування та бюджетне фінансування розглядається як допоміжне стосовно до самофінансування і повинно поширюватися на окремі категорії домогосподарств (наприклад, іпотечне кредитування для економічно активних та працездатних осіб, соціальні трансферти для непрацездатних осіб тощо). Цей принцип тісно переплітається із дією принципу взаємозалежності та враховує вплив інших суб'єктів фінансових відносин та фінансових інститутів на фінансову діяльність домогосподарств.

Рис. 2 відображає середовище реалізації вказаних вище принципів. Зокрема, принципи самостійності та варіативності формує ендогенне середовище їх функціонування.

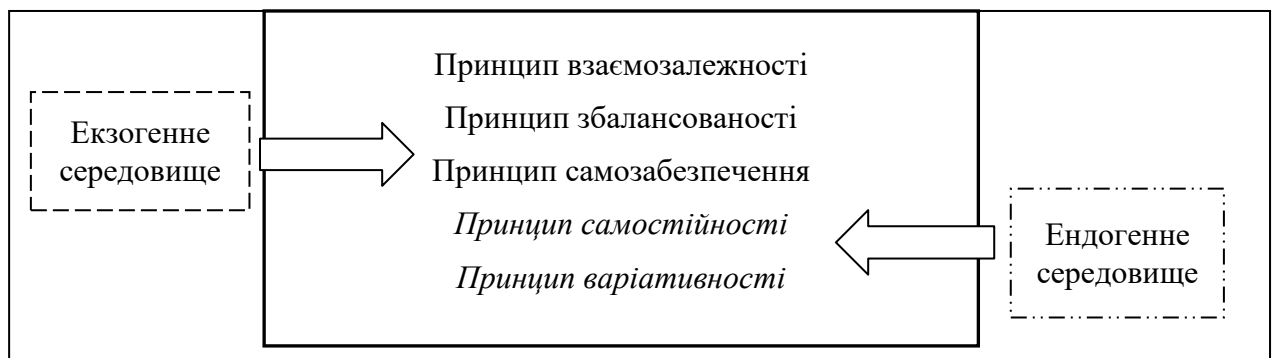

Рис. 2. Принципи фінансів домогосподарств в ендогенному та екзогенному середовищах *

** Джерело: запропоновано та побудовано автором*

А інший рівень, який визначає принципи функціонування фінансової системи загалом, на нашу думку, доповнюється принципами взаємозалежності, збалансованості та самозабезпечення сфери фінансів домогосподарств і визначає екзогенне середовище їх застосування. Відтак, враховуючи запропоновані принципи організації сфери фінансів домогосподарств, основні складові дуального забезпечення фінансової стійкості зображені на рис. 3.

Рис. 3. Складові дуального забезпечення фінансової стійкості домогосподарств

** Джерело: запропоновано та побудовано автором*

Забезпечення фінансової стійкості домогосподарств досягається проведенням відповідної цілеспрямованої політики у сфері формування й використання їх фінансових ресурсів. Згідно з дуальним підходом, створення відповідних умов та використання практичного інструментарію має забезпечити фінансову стійкість під дією ендо- та екзогенних факторів упродовж життєвого циклу домогосподарств (коротко-, середньо- і

довгостроковому періодах) як на мікроекономічному, так і макроекономічному рівнях.

Необхідність забезпечити фінансову стійкість визначатиме певний склад, структуру фінансових ресурсів домогосподарств і зумовить закономірності у напрямках їх використання. Це приведе, наприклад, до наявності в напрямках використання коштів домогосподарства не лише споживчих витрат, але й фінансових інструментів заощаджень чи інвестицій (страхових платежів, внесків до недержавних пенсійних фондів, розміщення банківських депозитів, придбання цінних паперів, готівкової валюти тощо). Проте фінансова стійкість не повинна стати самоціллю для управління фінансовими ресурсами, або суперечити досягненню основної мети їх формування чи використання – забезпечити повноцінний соціальний, духовний, економічний розвиток домогосподарства упродовж його життєвого циклу. В такому контексті важливою є збалансованість усіх потреб домогосподарства із наявними ресурсами для їх досягнення. Адже у випадку нестачі останніх (незбалансованість зазвичай тлумачать як дефіцит фінансових ресурсів) зменшуються можливості для забезпечення потреб домогосподарства. Тому для забезпечення фінансової стійкості домогосподарств необхідним є вироблення нормативних передумов, які б враховували баланс його фінансових ресурсів упродовж життєвого циклу. Згідно із запропонованим дуальним підходом, такі нормативні передумови повинні бути вироблені окремо на макроекономічному та мікроекономічному рівнях.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Запропоновані принципи функціонування сфери фінансів домогосподарств поглиблюють існуючі підходи до розуміння процесу управління особистими доходами й витратами та створюють нормативні передумови дуального забезпечення фінансової стійкості домогосподарств. Розробка показників оцінювання фінансової стійкості домогосподарств відкриває перспективи відкриває перспективи подальших досліджень у цій сфері фінансової науки.

Література

1. Кірейцев Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К. : ЦУЛ. 2002. 495с.
2. Ковалюк О. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія. Львів : ЛНУ. 2002. 396 с.
3. Василик О. Теорія фінансів: підручник. Київ: НІОС. 2000. 416 с.
4. Кириленко О. Фінанси: навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка. 1999. 163 с.
5. Фінанси: підручник / Юрій С., Федосов В. та ін. К. : Знання. 2012. 687 с.
6. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні. *Віче*. 2008. № 9-10. С. 26-28. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/960/>
7. Жукова Ю. Макроекономічний механізм фінансування науки в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ. 2000. 15 с.
8. Романенко О. Фінанси: підручник. К : Центр учбової літератури, 2009. 312 с.
9. Філософський енциклопедичний словник. К. : Абрис. 2002. 751 с.
10. Стефанишин О. Теоретичні основи визначення сутнісних характеристик, функцій та складових фінансового забезпечення суб'єктів господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 10. С. 40-43.
11. Тлумачний словник української мови. URL: <https://sum.in.ua/s/stijkyj>

References

1. Kireitsev, G. (2002), *Finansovyi menedzhment* [Financial management], TsUL, Kyiv, Ukraine.
2. Kovaliuk, O. (2002), *Finansovyi mekhanizm orhanizatsii ekonomiky Ukrainy (problemy teorii i praktyky)* [Financial mechanism of organization of the Ukrainian economy (problems of theory and practice)], LNU, Lviv, Ukraine.
3. Vasylyk, O. (2000), *Teoriia finansiv* [Theory of finance], NIOS, Kyiv, Ukraine.
4. Kyrylenko, O. (1999), *Finansy* [The finance], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.

5. Yurii S. and Fedosov V. (2012), *Finansy* [The finance], Znannia, Kyiv, Ukraine.
6. Buzduhan, Y. (2008), “Concepts, principles, forms of financial provision of health care in Ukraine”, *Viche*, vol. 9-10, pp. 26-28.
7. Zhukova, Y. (2000), “Macroeconomic mechanism of financing science in Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Kyiv, Ukraine.
8. Romanenko, O. (2009), *Finansy* [The finance], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
9. Abrys (2002), *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Philosophical encyclopedic dictionary], Abrys, Kyiv, Ukraine.
10. Stefanyshyn, O. (2016), “Theoretical bases for determining essential characteristics, functions and components of financial support of economic entities”, *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 10, pp. 40-43.
11. Explanatory dictionary of the Ukrainian language (2023), available at: <https://sum.in.ua/s/stijkyj> (Accessed 8 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 14.07.2024 р.